List 1. **NOVICE** Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 6. januarja 1869.

Gospodarske stvari.

Šola in koristni tiči.

Poslovenjeno po spisu Fr. Šollmajerjevem.

Nobena človeška modrost in nobena človeška roka ni dosihmal mogla odvrniti škodo, ki si jo človek sam s tem dela, pa pokončuje tiče, ki se živijo od gosenic, črvov in druzega mrčesa. To so največi dobrotniki, ki nam jih je Bog vstvaril ravno zato, da davijo po vrtu in polji naše največe sovražnike. Neumen človek pa misli, da so tiči samo zato, da jih loví, jé ali sicer pokončuje.

Od kod pa izvira ta nevednost? Odtod, da ljudjé premalo poznajo prirodo (naturo) sploh, in naturo tičev, ki žro mrčes; drugo je to, da jih dobičkarija žene, da jih lové, in še drugo je tudi to, da tiči nimajo zavetja, kadar imajo mlade.

Ako prevdarimo škodo, ktera deželam izvira iz tega, da se pokončujejo ti veliki dobrotniki kmetijstva, misliti bi vendar bilo, da bi vlade v okom stopile tej škodi, po kteri vsako leto na milijone gold. gospodarstvu pod zlo gré. Neobhodno treba bi bilo, da

1. države in narodi se v tem porazumejo, da po deželnih postavah se v varstvo vzamejo tiči, ki se preselujejo proti zimi in konec zime iz dežele v deželo, in
2. da izpeljevanju postav s podukom in opominom pripomorejo.

O poduku pa more šola največ storiti, in to dokazati je namen teh vrstic.

Za poduk v natoroznanstvu se v šolah premalo storí, pa še to, kar se storí, ne koristi toliko, kolikor bi imelo. Posebno z ozirom na ljudske šole je treba vse druge poti. Tù ne gré za to, da bi mladež mučili z učenimi natoroznanstvenimi stvarmi, da bi na drobno popisovali tiče, v ktero vrsto po sistemi spada itd. To vse je gledé na djansko korist prazna slama.

Prav lahko bi se nauk natoroznanstva tudi otrokom prav koristen in mikaven naredil, — le vedeti je treba, kaj je mladini treba, in da se pravi čas obrne za vsako stvar. Poleti naj se seznavajo otroci z rastlinami, pozimi sè živalmi.

Noben umen človek ne more zahtevati od ljudskega učitelja, da je učenjak v natoroznanstvu, da je „Naturforscher". Zahtevati se mora od njega le, da ima um in srce za naravo, — da mu je mar za to, kar je Bog vstvaril in zakaj je vstvaril. Ako potem le nekoliko vednosti ima o živalstvu in rastlinstvu, dosti mu je, da more mladini prav dober učitelj biti.

Vsaka stvar božja ima svoj modri namen v veliki naravi; vse se vjema tako, da se ohrani celota. Kjer človek s svojo roko ni segel v naravo, kakor jo je Bog vstvaril, kakor na priliko, v lomih ali prvotnih gozdih, v stepah, v daljnih gorah, ondi se življenje narave ni nič premenilo, kar svet stojí. Kjer pa je poljedelstvo, gozdarstvo in obrtnijstvo seglo v naročje narave, ondi je človeška roka predrugačila veliko. Kjer so gozdi in lomi zginili, zginili so tudi tiči, ki se živijo od mrčesa, ker niso dobili živeža več, in tudi pripravnega mesta ne, kjer bi mlade valili.

Kjer se je gozd premenil v polje in velike planjave so njive sè žitom, ondi vsa žival, ktera se živí od rastlin, ima veliko bogato pokrito mizo; tù je tedaj na milijone gosenic, črvov, kebrov, metuljev, uší, bolh, muh, polžev itd. Tički pa, ki zobljejo ta mrčes in ga pokončujejo — tički ne najdejo več drevesa ali grmovja, kjer bi gnjezdo delali in mlade imeli; oni zapustijo tak kraj ali saj jih le malo ostane. Če vrh tega pa še človek grabež loví in pokončuje te največe dobrotnike kmetijstva, ni čuda, da sadno drevje do golega oberó gosenice, da nam vse zelje pokončajo itd.

In da se ne zgodí, v tem more največ koristiti ljudska šola, ktera cepi znanost v mlada srca, kolike koristi so tičice pevalice, naše domače tičice. In ne samo ta korist je, ki kmetu izvira iz tega, da se varujejo tiči, temuč tudi veselje, ki ga občuti vsako pošteno srce, ako sliši prepevati tičice — posamno ali v celih zborih!

To je dvojna podlaga nauku, ki naj jo dobí mladina v šoli. Obsega naj le domače tiče, in če se tudi ne razprostira čez vsa plemena, lahko objema vse, ki so si ene in druge vrste. Tù ni treba popisa prav na drobno, kakor ga učenjak zahteva, — saj to ni namen temu nauku, poglavitna znamenja so zadosti, njihovo življenje, njihova korist, njihova potreba. Otrok, ki ne čuti, kadar pred tičjim gnjezdom stojí, tega, kar čuti takrat, kader stojí pred zibelko spavajočega svojega bratca ali svoje sestrice, — tak otrok celó nič ne pozná onega, kar je Bog vstvaril, in čudežev, ki ga obdajajo, kamor pogleda v naravi.

In posebno tiči, kteri pojó, to so oni tiči, ki se vzlasti živijo od mrčesa. Pa tudi tisti, ki se živijo od zrna, redijo svoje mlade, dokler ne izletijo, z mrčesi; razun teh spadajo v to vrsto: kavka, orehar (lešnikar), škorec, drozeg, kos, tašica, slavček, mali muharček, srakoper, penica, črnoglavka, povodni kos, pastaričica, cipa, škrjanec, stržek, strnad, šinkovec, vrabec, senica, kobilar, kraljiček, muhec, lastovica, kukovica, detal, čudež, udod (smrdokavra) itd.

Ako bi se otroci v šoli podučevali v koristi tičic in se jim vcepila ljubezen do njih, ne lovile bi se dobrotljive živalice, ktere niso vstvarjene za to, da bi se v tičnikih zaprte držale. Imejte kanarčke v hišah; to je prav, kajti kanarček se v naših krajih rodí le v hiši in ni vajen živeti pod prostim nebom; al našim domačim pevalicam je tičnik ječa, huda ječa.

Ta poduk vsaka vas po svojem učitelju lahko dá šolskim otrokom, in konec bode tičjemu lovu na limanice in v tičnike.

Al šola more še več storiti. Ona more tudi pomagati, da se tiči pod milim nebom lože množijo. Gostih mej in grmovja je čedalje manj, ker si kmetovalec prizadeva širiti polje in vrte. Al vrtov se nikjer ne manjka, in tiči jih iščejo, da zobljejo z drevja gosenice in druge mrčese in da si delajo ondi gnezda. V tem naj je pa človek na pomoč, in tudi otrok lahko pomaga. Valivnice (ali tružice, kjer tiči mlade valijo), imajo to-le podobo:

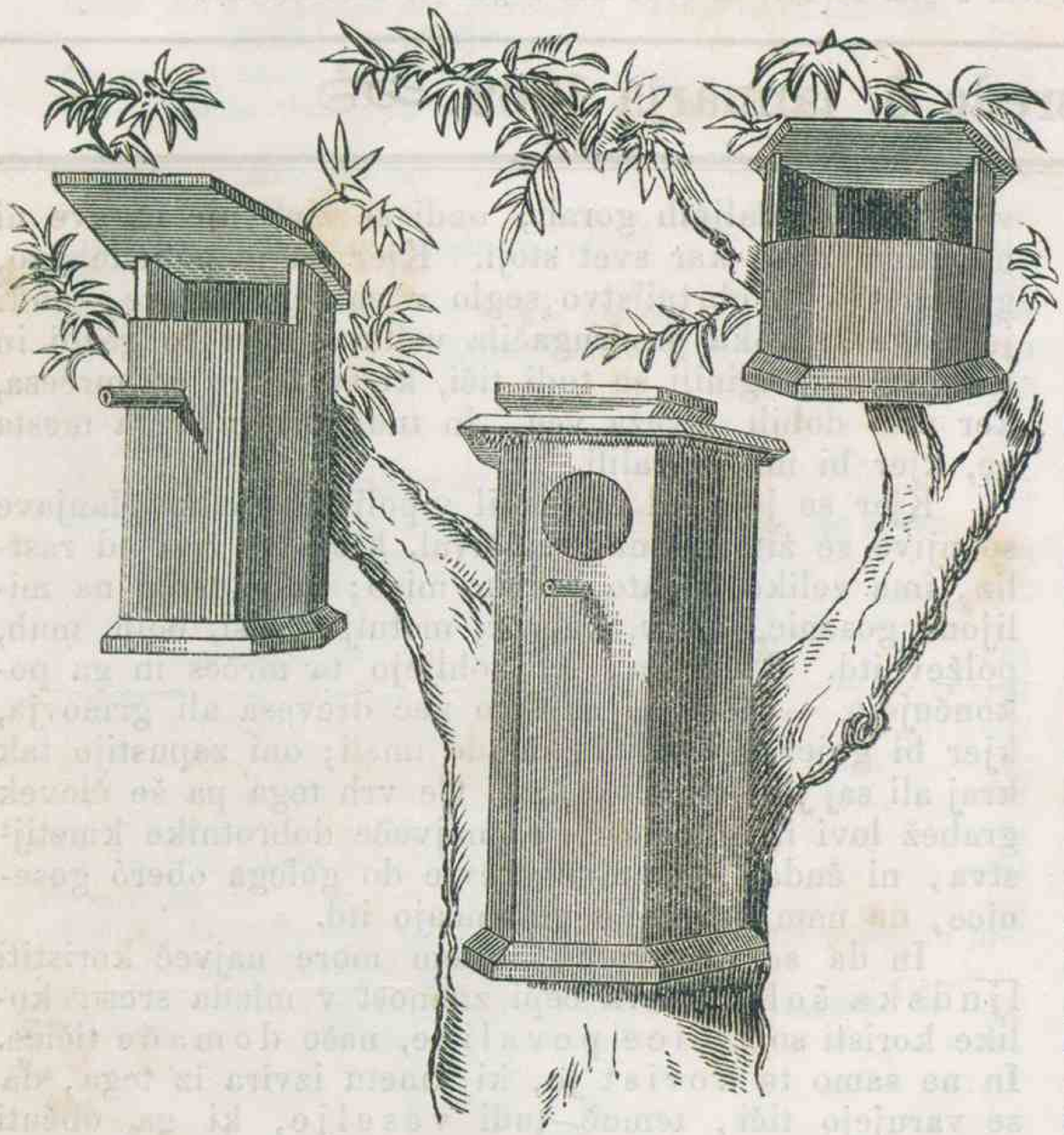

Postavljajo se na drevesih, ali med vejami v grmovji, ali na kôlih in na stenah. Tiči jih bodo kmalu našli in jih veseli, ker jim olajšujejo gnezdo napraviti si, in so jim tudi zavetje, ki jih roparske živali bolje varuje kakor gnezdo pod prostim nebom. Na Českem, Moravskem, na Bavarskem in druzih deželah je tacih valivnic vse polno, — v naših krajih jih ne vidiš. Začnimo tedaj tudi mi ž njimi; vsak učitelj naj si v čast šteje, da je po svojih šolskih otročičih veliko teh tružic osnoval. Kmalu bodo polne šinkovcev, rdečorepek, udodov, kukovic, senic, škorcev, detel itd. Med vsemi pa je škorec (Staar) najkoristniša tica, zato naj se jim posebno streže z valivnicami. (Kon. prih.)

Čbelorejcem.

Spisal R. Dolenec v ogerskem Starem gradu.

Med živali, ki spadajo k „mali živinoreji", šteje se tudi nežna i zeló marljiva čbelica. Njej je odločen poseben oddelek, ki se čbeloreja zove. Dovolite mi čbelerejci! da o njej z vami spregovorim nekoliko besed.

Čbeloreja ni tako stara, kakor je raba sadú čbelne pridnosti, kajti dobro je znano, da se je človek strdí ali medú za svojo hrano posluževal že v starodavnih časih, a ni se kaj več potrudil, kakor ravno toliko, da je staknil divje čbele, ki so po duplah i med skalovjem bivale, ter jih njihovih zakladov obropal. Priča temu so nam, na primer, besede svetega pisma, ktere pravijo, da se je izraelsko ljudstvo medú posluževalo, i to že v kaj davni dobi. Večkrat se ponavlja beseda med v prilikah izraelskega jezika; tako na primer, bil je méd simbol nebeške modrosti. Mozes imenuje Palestino rodovitno deželo, v ktero hoče Bog svoje ljudstvo poslati, da se hrani sè sadom poljá i srka méd iz skalovja itd. Al ne samo pri izraelskem ljudstvu nahajajo se čbele omenjene, temuč pri vsakem narodu, kakor hitro je prestopil iz mitične dôbe v zgodovinsko resničnost.

Čbeloreja pa je bila v svojem pričetku zeló priprosta, primitivna, i brž ko ne se je na prvi stopinji stoječa od naravnega oropanja divjih čbel le v tem odlikovala, da jim je človek na primernih krajih v hosti ali pa kje drugod drevesa sam izdolbel, ali jim kako drugači primerno zakotje osnoval. S tem si je toliko pripomogel, da mu ni bilo treba še le divjih rojev si iskati, ako se je kak roj po naključbi v njegovo izdolbeno drevó zaletel.

Pri tem pa ni moglo dolgo obstati, kajti ljudstvo se je vedno množilo, s tem pa je bilo tudi nepravično polastavanje skritega medú i voska mogoče. Primoran je bil zavoljo tega še vedno le k bolj naravni čbeloreji, da je umetna dupla lastnemu svojemu stanovanju s tem približal, da je blizo doma, morda na vrtu, drevesa izdolboval. Sčasoma zdelo se mu je tudi prileżno ne več celih dreves dolbsti, ampak poslužil se je kratkejših čokov, ali pa še celó samo iz lubada sešitih, sirnicam podobnih, stoječih panjev.

S tem popravkom dosegel je že tačas prenesljiva stanovanja, brez kterih bi današnja čbeloreja zeló pičla bila, kajti nemogoče bi bilo čbele na pašo voziti. Na tej stopinji obotavljala se je čbeloreja gotovo toliko časa, dokler je čbelorejec čbele iz očitne lastne potrebe si gojil. Pri tem se ni dosti brigal za veči pridelek, še manj pa mu je mar bilo za priložnejša stanovanja, to je, za panjove.

Sme se tedaj reči, da do te višine prispela je čbeloreja o prvi dôbi — prvotni v pravem pomenu, ki druzega hasna ni poznala, nego samo gospodarjevo potrebo. Da se je sčasoma, ko se je ljudstvo razun prostega pastirstva i kmetijstva tudi rokodelstva i obrtništva poprijemati začelo, z eno besedo, ko je omika pričela, vse predrugačilo, to je gotovo. Začel je čbelorejec pred vsem si več medú pridobivati; saj ga je lahko dobro oddal. V ta namen se je poprijel tudi boljših stanovanj, iz slame ali pa vrbja spletenih košev. Tudi ni več čakal, da bi čebelam naključba nova stanovanja naredila, ampak lovil si je roje sam, ter jih v koše spravljal.

Do tega časa sega čebeloreje prva, najstarejša dôba. (Dal. prih.)

O hišni najemščini.

Hišnim lastnikom in oskrbnikom v poduk.

Večkrat je pogovor, da ta ali uni nedolžno plačuje davek od hišne najemščine (od gostačev).

Al, hišni gospodarji! tega ste večidel sami krivi, ker ne ravnate po dotičnih postavah in predpisih, da izselovanja gostačev ali prazno ostale prostore z davkom od hišne najemščine obloženega poslopja o pravem času dotični gosposki ne napoveste, ali pa napovedbo celó opustite.

Po postavi se mora ta napovedba najdalje v 14 dneh po tem, ko se stanovanje ali drug obstojni del poslopja izprazni, in nobene najemščine ne donaša, in sicer na kmetih pri c. kr. okrajni gosposki, v Ljubljani pa pri c. kr. dačni lokalni komisiji z besedo ali pa pismeno storiti. Kdor pozneje praznoto napové, odpusti se mu davek le od dneva napovedbe.

S tem naznanilom pa ni že vse opravljeno, marveč ga mora ob začetku vsake polovice leta, in to vselej v 14 dneh, tako dolgo ponavljati, dokler ima kakošne hišne prostore prazne, če hoče odpust davka doseči. To se ima zgoditi za prvo polovico leta do 14. prosinca (januarja), za drugo polovico pa do 14. malega srpana (julija). Opomni se pa še, da, če kdo pri navadnem vsakoletnem splošnem napovedovanju gostačev kak hišni prostor za prazno naznani, se na to pri nakladanju davka ne ozira.

Naj se tedaj s tem nihče ne moti, in naj ravná, kakor smo ravno povedali, da odpust davka doseže.

Ker smo ravno novo leto nastopili, opomnimo tega hišne lastnike in oskrbnike, kteri naj se podvizajo z naznanili, da odločenega časa ne zamudé in za tega del škode ne trpé.

Pomniti je pa tudi še to: Če v kak za prazno napovedan del hiše pozneje gostač pride, se mora tisti z najemščino vred brez odloga, najdalje pa v 14 dneh po prihodu, dotični gosposki naznaniti. To veljá tudi tistim, ko na novo gostače v hišo vzamejo v take hišne prostore, ki so jih sami popred vživali. — Kdor to zanemari, in ga kdo ovadi (zatoži), ali da se pri pregledovanju stanovanj kak nenapovedan gostač v hiši dobí, pride v preiskavo, in če se za krivega spozná, tedaj zapade ves zamolčani zakup (čimž) za kazen, in vrh tega se mu še od zamolčane najemščine dvakrat toliko davka naloží, kakor ga po navadi gré.

Spomini na deželni zbor kranjski.

Razprave o vpeljanji slovenskega jezika v šolah in uradnijah.

Po obljubi v poslednjem listu lanskega leta nadaljujemo govore o zadevah narodne ravnopravnosti, in začnemo z govorom poslanca g. Kramariča. Tako-le je govoril za poslancem g. Kromerjem:

„Prosim besede. Ko bi jaz mislil, da je gosp. Kromer prerok, bi za njegovo besedo res veliko dal, ali, gospôda moja, mi po deželi ga poznamo kot velikega zatiralca slovenskega jezika. Naše soseske, da! vsa dežela pozná gosp. Kromerja za odpadnika, za izdajalca naše narodnosti. (Pohvala med poslušalci; veselost, nemir na desni.)

En poslanec, gospôda moja, je včeraj zeló razbijal po kmetih in jim očital, da ne znajo z boršti in hostami ravnati; naj pogleda tisti poslanec, kako oni sami hoste posekavajo, in po tem naj pride k nam na kmete gledat, kako znajo sode šparati v kletih napolnjene, med tem, ko so po grajščinah večidel prazni sodovi. (Veselost.) Strašno me je kot kmečkega poslanca razžalil gosp. baron Apfaltrern včeraj, ko je rekel, da je kmet neumen. Ali misli on, da je res kmet še tako malo prebrisan? Mislite, da ne vé, da je tlaka že nehala, da smo vsi enaki; naj bode grof, baron ali „fürst“, ali Bog vé kaj, našega ljudstva ne bodete več zapirali v svoje ječe. (Nemir na desnici; veselost.)

Gospoda moja! jaz zastopam tukaj kmete in poznam dobro njih želje; zatoraj vam rečem, da naj se vpelje slovenski jezik po naših uradnijah in šolah. (Gromovita pohvala na levici in med poslušalci.) Jaz prosim, da se vpelje slovenski jezik. Naj gospoda nemškutarja Kromer in Dežman še tako kričita tù v našem zboru, naj še tako našega slovenskega kmeta in duhovščino grdita, mi vendar smo in ostanemo Slovenci in hočemo živeti na naši slovenski materni zemlji po postavah, ki dajejo vsem enake pravice. (Dobro, dobro!)

Gosp. Kromer nam je očital, da mi na Hrvaško vlečemo. A zakaj bi ne? Jaz sem blizo na meji hrvaški sosed; mi zastopimo Hrvata in on nas; mi kupčujemo ž njim, tam se že davnej uraduje v domačem jeziku. Al mislite, da je Hrvat, ki nosi le breguše in srajco, kaj manj, kakor vi? Nimamo mi vsi le enega cesarja, pred kterim smo vsi enaki? (Gromoviti dobroklici na levici in med poslušalci — nemir na desni.) Jaz bi želel, da bi bil gosp. Kromer tudi en kos Hrvata! (Dobro! veselost na levici in med poslušalci.)

Poglejmo nekoliko v zgodovino nazaj. Kdo daje vojake, kdo pošilja v vojsko svoje sinove, da prelivajo krv za domovino, ali „füršti“ ali sploh žlahta, ali pa kmet? Kdo je branil Avstrijo proti mnogoletnim napadom krvoločnih Turkov? Niso to bili sinovi prostih Hrvatov in Slovencev? Kdo je rešil leta 1848. Avstrijo gotovega pogina? (Pohvala.)

Zato, gospôda moja, ozrimo se na slovenskega kmeta, na njegove potrebe, dajmo mu slovenske uradnije in šole. Saj mi znamo tudi drugih jezikov, znamo tudi nemški, in radi pošiljamo svoje sinove v nemške šole, ali prve šole morajo biti slovenske, zato še enkrat prosim, dajte nam slovenskih šol in slovenskih uradnij!“ (Živahna pohvala na levici in med poslušalci.)

Tudi poslanec dr. Toman je poprijel besedo in tako-le govoril:

„Gospôda moja! nisem prosil besede, da bi obširno govoril. Odgovoriti pa moram gosp. Kromerju, ker me je njegov izrek, da se nemštvo mora razširiti do jadranskega morja, v srce spekel, kakor mora speči v srce vsakega poštenega Slovenca, ker je ta želja brez patriotizma, brez ljubezni do prestola in države, in če je treba, bodem to dokazal.

Nisem se namenil obširno o narodnem jeziku govoriti; ta reč je rešena na svetu, kaj veljá narodnost so rešili drugi možje, kakor g. Kromer. Rešil je to tudi tisti velikán, kteri je skoro celi Evropi zapovedoval, ki je oči zatisnil na št. Helenskem otoku rekoč: „tistemu bodo narodi pristali, kteri bode z narodi držal“, in dokler se bode potomec njegov teh misli držal, bo mogočen vladar, oziralo, ravnalo bode se po njegovih mislih, pa ugasnil bode blišč njegov, kadar bo popustil to misel.

Nobena država pa nima tolike potrebe oziroma na svoj obstoj in mnogovrstne narode, kakor ravno Avstrija, da se prime misli, biti vsakemu narodu v postavi enako pravična. Avstrija mora biti vsem narodom, deželam pravična, ako hoče obstati, saj „kdor bode z narodi držal, ta bode zmagal!“ (Živa pohvala na levici in med poslušalci.)

Te besede vodijo danes v Evropi in Avstriji vso politiko, bodi si centralizem, dvalizem ali federalizem ali kakor se te oblike imenujejo; vse, verujte meni gospôda, vse nič druzega ni, kakor narodna politika. Nemec zahteva po stari navadi čez nas imeti vlado in mi drugi narodi čutimo, da imamo samostalni ostati pravico, — in za to je boj.

Jaz vpričo prečastitega gospoda vladinega zastopnika radostno izrečem, da Slovenci, da večina kranjskega zbora z veseljem pozdravlja, kar je danes izustil gospod deželni predsednik o §. 19. decemberske ustave, kterega sem jaz nasvetoval in kteri je potrjen bil. Mi se radujemo, da vlada hoče naše pravice v življenje sklicati, in to nam je zagotovil vladni gospod namestnik ter pričakujemo izpeljave te obljube. (Dobro, dobro! na levici in med poslušalci.)

Vladi treba ni, nas za sovražnike držati, če nam dá to, kar nam gré. Najimenitnejša vprašanja, na kterih rešenji sloní obstoj Avstrije, so ta, v tem so zedinjeni vsi nenemški narodi! — „Avstrija naj dela na to,

da narodu vsakemu izkaže enake pravice, — brez tega mirú ni.“

Tisti mir, ki ga gosp. Kromer misli, je mir nepravičnosti, nepostavnosti, tisti mir je mir birokratične Avstrije. Avstrija pa mora drugača biti, kakor taka, ona se mora presukati v novo, kajti zná tudi drugače obstati, kakor tako, da samo tisti veljá, kteri nemški jezik govorí.

Ali vsi po materi nemški govoré? Najmanjši del! Angleži, Francozi, Italijani ne pravijo, kakor se sliši od Nemcev, da je kultura, omika angleška, francoska, italijanska; omika je splošno blago vseh narodov v Evropi, celega sveta (dobro, dobro!); to verujte meni, da si jo bode slovenski narod gotovo pridobil tako, kakor nemški narod začel si jo pridobivati od druzih narodov in osobito od italijanskega naroda (Dežman: Oho!) Niso li od tod prišle vse umetnosti? Ni pravoslovje prišlo iz Bolonije? Kakor zajemajo še danes vsi narodi iz knjig Grkov in Rimljanov si vednosti in bi rekel neko posebno omiko in modrost, pa nimajo nobene zveze z Rimljani in Grki, ki niso več politični gospodarji in tudi ne bodo nikdar več; tako bodemo tudi mi Slavjani, če treba, zajemali iz zakladov druzih narodov vednost in omiko, — al sužni jim nečemo biti za to.

In verujte meni, Bog je vstvaril slovenski narod, da naj sledí po času, v omikanju človeštva; mi znamo najvišo stopinjo omike doseči, da, Slavjanstvo bode pokazalo omiko, kakor jo ves svet videl nikdar ni. (Živahna pohvala na levici in med poslušalci.) In del slovanskega naroda smo mi Slovenci; zahtevamo tedaj, da se začnemo vsestransko izobraževati, da naš narod zadobí vse pravice do svojega jezika, po kterem le si zamore zadobiti omiko.

Kar je gosp. Kromer o tem govoril, je kakor Nemec pravi, za vsacega pametnega in poštenega Slovenca in človeka „überwundener Standpunkt.“ O tem se mi ne pričkamo več, to le še odbija starinska birokracija, s to se pa ne zgovarjamo več danes; ona ne more vekovita biti, temveč se mora odkriti in podati se. — Dve reči na dalje pa moram še ogovoriti. Gosp. Kromer je rekel, da so narodnjaki zapeljivci, da mladina zarad njih trpí, da stariši iz višine gotovo osveto kličejo zoper te, ki so jo zapeljali, in ko bi bil on še naprej govoril, bi bil še gotovo imena zapeljivcev imenoval. Na to bi jaz lahko veliko odgovoril, ako bi hotel; al rajši rečem le eno. Naj noben oče, ki odgaja svoje otroke po vodilih „nemškutarstva“, in po vodilih g. Kromerja, bi se tako malo bati imel osvete, kakor rodoljubi, ki budijo narod. Le toliko rečem — in nič več.

Kar pa zadene drugo besedo, kakor da bi se pri nas gojila misel jugoslovanskega kraljestva, gospôda moja, nismo nikdar kaj tacega zahtevali, nismo nikdar kaj tacega storili ali očitali v deželnem zboru. In rečem celemu svetu, da se radujemo, da ljubimo vsakega slovanskega brata, da bodemo ž njimi v dušni zvezi stali drug drugega podpiraje, da bomo popred omiko dostignili, ktera omika bode naše nasprotnike razjasnila in razvedrila. (Živahna pohvala na levici in med poslušalci.) To je dušna zveza; ona nima nič nevarnega v sebi, da bi države podirala; mi nismo nikdar kaj tacega govorili, nismo nikdar kaj tacega čuli, kakor smo slišali danes po predgovorniku, „da se mora nemštvo razširiti do jadranskega morja“ in kakor je slišati bilo pri nekem godu v sijajni veselici na Dunaju, ko so nemški strelci vkup leteli. Čudili smo se, da je mogoče bilo v središču Avstrije in vpričo cesarskih pomočkov in na njih ušesa govoriti sledeče besede: „Avstrija in Prusija ste historičen pomen; ako niste, kmalu morate biti, kakor tudi državi Avstrija in Prusija v historično kamro spadate, in Nemčija vzraste nad njima.“ Gospôda moja, kaj takega še nobeden Slovan govoril ni; kar v tem leži, to je tisti pomen kakor v besedah, „da Nemčija do jadranskega morja se mora razširiti“, in tako rečem, kar sem enkrat že drugod rekel, Germanija ljubi Avstrijo in jo objema tako, ter se prijema obal jadranskega morja, da jo bode zadušila na svojih ljubezni polnih grudih, če Slovani temu ne bodo branili. (Dobro, dobro! na levici.) Toliko in nič več.

Al še eno. Gospod zastopnik c. k. vlade je rekel, da je postava vladino stališče; veselim se in radujem v tem, da je vlada to spoznala in da nam v vseh potrebah narodnosti zadostiti hoče in prosim, da naj poroči vladi na Dunaju, ako bode spolnila svojo besedo, ne bode zvestejih podpornikov za Avstrijo kakor mi! Al gosp. Kromer je rekel, da on zarad pravic do narodnega jezika na postavnem stališču stati ne more; kdor pa ni na tem, ta je na nepostavnem, neustavnem stališču, ta se pa ne more „verfassungsfreundlich“ imenovati, kar se vendar gospod Kromer zmiraj imenuje!“ (Dobro!)

Slovensko slovstvo.

„Besednik.“

Naznanilo in vabilo.

V družbinem „Koledarčku“ oglašeni kratkočasni in podučni list za slovensko ljudstvo „*Besednik*“ prične z mesecem februarjem (prej ni bilo mogoče) na svitlo izhajati. Celoletna cena bode listu 2 gold. 50 kr., polletna 1 gold. 30 kr. (izbrala se mu je nekaj veča oblika, kakor se je izprva mislilo, toraj tudi veča tiskarina); dijaki pa ga morejo, ako se jih vsaj kakih deset naročnikov vkup oglasí, za pol leta po 1 gold. dobivati, ako z naročilom tudi naročnino pošljejo. Prvi pomočnik pri vredovanji bode tajniku gosp. Ant. Umek, zač. gimn. profesor v Celovcu. „Ogledni list“ prinesó prihodnje „Novice“. Vabimo vse Slovence na obilno naročbo! —

Pri tej priložnosti moramo g. naročnike „Cvetja iz domačih in tujih logov“ še za potrpljenje prositi, ker nam gosp. pisatelj še zmiraj ni poslal nadaljevanja in konca romana „Cvet in sad“.

V Celovcu 1. januarja 1869.

Vredništvo in založništvo.

* *Jezičnik* ali pomenki o slovenskem pisanji. Spisal J. Marn. VI. leto. V Ljubljani natisnil in založil J. R. Milic. — Spet je jako zanimiv ta snopič, v kterem nam učeni jezikoslovec razkazuje ozko zvezo med staro in novo slovenščino, pa tako kaže pot, kako naj se naš sedanji jezik množí in lika po starem. Razgovori v 6. tem zvezku na 7 pôlah segajo do črke L. Kakor smo iz popolnega prepričanja o veliki koristi „Jezičnika“ priporočali prejšnje zvezke „mladim in starim Slovencem“, tako živo priporočamo tudi ta zvezek, kteri jim zopet mnogo lučic prižiga, zakaj je pisanje tako ali tako bolje. V bukvarnici Gerberjevi je naprodaj.

Statistika našega carstva.

Vsakemu, ki se pečá s politiko našega cesarstva, utegnejo zanimive biti naslednje številke:

V deželah, ki imajo svoje zastopnike v državnem zboru na Dunaji, *) živí na prostoru 54.528 štirjaških milj 19 milijonov in 602.736 ljudí, toraj na eni štirjaški

*) Žalostno je, da zdaj še pravega imena nimamo za te dežele!

milji 3595, a v deželah ogerske krone na 11.306 štirjaških miljah 14 milijonov in 830.154, toraj na eni štirjaški milji le 2534. — Od 1808. leta se je vsako leto namnožilo za 0.7 odstotkov ljudstva.

Pri nas pride na 121.9, tam na 118.7 ljudí ena poroka; pri nas na 24.3, tam na 23.9 ljudí eno rojstvo; pri nas je med 100 rojenimi 15.1, tam 6.9 nezakonskih; pri nas jih je izmed 100 umrlo 33.5., tam 28.9.

Pri nas pride eno mesto na 7.6, en trg na 4.4 in ena vas na 0.1 štirjaških milj; tam mesto na 46.1, trg na 6.8, vas pa na 0.3 štirj. milj; pri nas stojí na štirjaški milji 495, tam 285 hiš.

Zanimive so številke po narodnosti. In te številke kažejo:

	v deželah avstrijskih:	v deželah ogerskih:	vojakov:	vse carstvo:
Nemcev	6,963.000	1,670.000	150.000	8,783.000
Čehov, Moravanov in Slovakov . . .	4,638.000	1,763.500	110.000	6,512.400
Poljakov	2,340.000	—	40.000	2,380.007
Rusinov	2,490.000	450.500	45.000	2,985.000
Slovencev	1,130.000	57.600	15.000	1,203.600
Hrvatov in Srbov .	548.800	2,321.000	47.000	2,916.000
Magjarov	13.000	5,312.800	75.000	5,400.800
Lahov, Furlanov in Ladincev . . .	580.600	1.500	7.000	589.000
Rumunov	201.900	2,635.100	47.000	2,884.000
Bulgarov	—	26.000	500	26.500
Albanezov	1.500	2.000	—	2.500
Grkov in mac. Vlahov	2.100	1.000	—	3.100
Židov (judov) . .	682.600	428.500	10.000	1,121.000
Ciganov	—	149.800	3.000	152.800
Drugih	3.060	100	—	3.700
Skupaj	19,603.000	14,830.000	550.000	34,983.000

Izmed 1000 duš je toraj 254 Nemcev, 186 Čehov, Moravanov in Slovakov, 154 Magjarov, 85 Rusinov, 83 Hrvatov in Srbov, 82 Rumunov, 68 Poljakov, 34 Slovencev, 16 Lahov in Furlanov, 32 judov, 6 drugih.

Po veri je pri nas 18 milijonov in 72.600, tam pa 8 milijonov in 627.350 katoličanov, pri nas 490.000, tam 3,630.500 grkov vzhodnj. obreda, pri nas 351.000, tam 2,088.000 protestantov, pri nas 100, tam 54.000 unitarcev, pri nas 682.600, tam 428.500 židov (judov) itd., toraj je katoličanov 77.6 odstotkov vseh prebivalcev.

V naših deželah je izmed 1000 oralov zemlje neobdelanih 104, v onih pa 156 oralov.

V vsem carstvu se pridela 323 milijonov in 25.000 vaganov žita, in to 46 milijonov vaganov pšenice; 120 milijonov vaganov krompirja, 5 milijonov vaganov sočivja, $1^1/_5$ milijonov vaganov ogeršice, 20 milijonov centov pese, 36 milijonov veder vina, 30 milij. sežnjev drv.

Vsakemu, ki pozná naše razmere, je znano, da te uradne številke niso natanjčne, toda kazalo so vendar, kako po priliki stojimo.

Mnogovrstne novice.

* Vsa srbska armada za deželno brambo je zdaj oborožena s puškami, ki se nabijajo od zada in so došle iz Amerike. Zvedenci o njih trdijo, da so zvunredno dobre, kar se tiče hitrega nabijanja in gotovega strelaja.

* Pri poslednji kmetijski razstavi v Kaliforniji je en sam kmet prinesel 265 plemen jabelk, 80 plemen breskev, 12 plemen kutin, 240 plemen grozdja, 5 plemen smokev, 13 plemen sliv, 40 plemen suhega sadja in 11 plemen domačih vinskih trt.

* V solinah v Velički je še zmiraj stari stan; le to se je na bolje obrnilo, da neki manj vode priteka v soline. Dve manjše pumpe spravljate vodo vèn, tretjo večo pumpo pričakujejo ta mesec. Zavoljo solí ne bo zadrege, ker bote solini v Velički in Bohniji do konca sušca tega leta imele v svoji zalogi 600.000 centov solí. Se vé, da vse to ni še sè žebljem pribito.

* Francoz Pasteur je iznajdel mašino, po kteri se vina v sodcih in steklenicah zgrejejo, da se potem dajo ohraniti več let. Stvar je važna, če je res to, kar se obeta. Zato je minister kmetijstva po generalkonsulatu v Parizu naročil tako mašino, in še ta mesec se začnó na Dunaji skušnje s to mašino.

* V vasi Wsy na Českem se je o božiču primerila strašna nesreča. Žena kmeta Fr. Sedlačka je malo dni pred Božičem kupila zaklano gos, in da bi za praznike frišna ostala, djala jo je v klet (kelder). 5 ljudí, ki je na sveti dan pečeno gos jedlo, je umrlo čez malo ur po strašnih bolečinah v trebuhu. Sodniška komisija, ki je brž prišla preiskavat vzrok te nesreče, ni našla nič druzega sumljivega, kakor to, da na onem mestu, kjer je ležala gos, sta bila dva škorpijona. Preiskavali so še ostali kos gosí in našli so v njem še enega škorpijona, ki je bil z gosjó vred pečen. Sum letí zdaj na to, da je bila gos po škorpijonih ostrupenena. — Na svetu je marsikaj mogoče; al nam se ta vzrok ne zdi verjeten; morebiti je gos za strupnim črmom (antraksom) crknila in po brezvestnih ljudéh potem prodana bila.

Dopisi.

Iz Maribora. Čitalnica si je volila v svojem zadnjem letnem zboru g. dr. Preloga za predsednika, g. prof. Šumana za tajnika in g. prof. Šinko-ta za denarničarja, odborniki so gg. dr. Srnec, dr. Radey, Majciger in Berdajs.

Iz Sevnice. V tukajšni čitalnici bote pred pustom dve veselici: 10. januarja: čveterospev „Kde stanak moj“, beseda, ples; 2. februarja: čveterospev „Himnus na Vodnika“, beseda v spomin Vodniku, deklamacija, potem ples. K obema veselicama, ki se bote začeli ob 7. zvečer vabi prav uljudno vse tukajšnje in unanje družbenike odbor.

Iz Trsta. — Na Sveti večer so bili, kakor „Danica“ piše, milostljivi škof s kamenjem napadeni, ko so šli iz cerkve, da so se morali v cerkev vmakniti, in še le z vojaško stražo obdani se na dom vrnili. — Čedalje bolj zorí seme, ki ga dandanes seje oni „liberalizem“, ki v blato gazi vse, kar je sveto katoliški cerkvi. Le tako naprej in spregledali bojo tudi slepi, kamo pridemo!

Iz Jelšan na Primorskem 1. jan. — Radostno Vam naznanjam, da se v našem okraji reja sadnega in gozdnega drevja čedalje bolj razširja. Priča temu je 16 občinskih drevesnic pa še več druzih drevorejnih naprav, v kterih se gojijo murve, med sadnim drevjem posebno češplje, jelše, jeseni, hrasti, črni borovec in ajlant. Kar se tiče češpelj, si posebno vasí Brdo, Brce, Novokročina in Šušak s slivami lepe denarce prislužijo ali da delajo slivovico iz njih ali da s sirovimi ali posušenimi tržujejo. Lani se je zasadilo tudi mnogo divjega kostanja in pa trt, ki veselo rastejo. Za vse to gre posebno velika hvala prečastitemu gosp. dekanu Val. Pušavcu, ki je skrbel tudi za to, da je bila lansko leto šolska mladina djansko podučevana ne le v sadjereji, temuč tudi v izrejevanji druzega lesa in v gozdarstvu. Slava tacim možem! Njih dela najbolj kažejo, kdo največ storí pri ljudskih šolah: ali duhovni ali tisti „liberalci“, ki imajo po svojih časnikih za-se polna usta, o njihovem delovanji na korist slovenski domovini pa ni ne manjšega sledú. Pojte rakom žvižgat lažnjivi vi pre-

roki, in ž njimi tista peščica „Slovencev“, kterim je duhovščina trn v pêti!

Iz Gorenskega 1. pros. (*Nekaj o davkovskih zadevah.*) Postava, ki pobiranje cesarskih davkov za prve kvatre letošnjega leta po sedanji razmeri dovoljuje, nas nič kaj ni razveselila, marveč smo vsi potrti, kajti po takem ni dosti upanja za polajšanje davkov, sosebno zemljiščinega ne, za ktero se naš deželni zbor hvalevredno že več let poganja, in je tudi temeljito dokazal, da je naša dežela ž njim proti drugim v primeri preobložena. Ako vladi za državne potrebe denarja primanjkuje, naj bi pa tisti nekoliko primaknili, ki so v primeri k našej deželi dosihmal premalo plačevali, in naj bi nam pretežkega bremena nekoliko prevzeli, ki ga že več let nosimo, da nas popolnoma ne potare! — Ako se nam silna bremena kmalu ne preložé, bode po večem vse onemoglo; to pa gotovo ne bo koristilo državi. Z novo postavo oznanjeno merilo za nakladanje izvanrednega (nenavadnega) poviška od pridobnine (od patentov ali Erwerbsteuer) in dohodnine (Einkommensteuer) se nam pa zdi pravičnejše od prejšnjega, ker se opira na znesek obojega davka. Po tem merilu se bo do 30 goldinarjev rednega davka izvanredni povišek nakladal s tremi desetkami ($^3/_{10}$), od viših zneskov pa s tremi petinkami ($^3/_5$). Preteklo leto bilo je pa to tako-le vpeljano: Kdor je 4 gold. 20 kr. pridobnine (Erwerbsteuer) plačal, se mu je tri desetke ($^3/_{10}$) izvanrednega poviška naložilo, ako je njegova dohodnina (Einkommensteuer) tudi 26 gold. znašala. Letos bo ta v enakih okoliščinah tri petinke ($^3/_5$) izvanrednega poviška plačal. Če je pa kdo na dva patenta 6 gold. 30 kr. pridobnine, in tretji del, to je 2 gold. 10 kr. dohodnine, skup tedaj 8 gold. 40 kr. rednega davka od svoje obrtnije plačal, naložile so se mu izvanrednega poviška tri petinke ($^3/_5$); letos ga bo pa le s tremi desetkami ($^3/_{10}$) odrajtoval. — Če se že poviškov ne moremo znebiti, naj se le-ti saj po pravični meri nakladajo, da ne zadenejo od več tistih, ki imajo manjše prihodke, toraj tudi manjši skupni davek, kakor pa tiste, ki več pridobijo in tudi več skupnega davka od obrtnij in rokodelstva plačujejo. Pravična mera in vaga tudi državi v nebesa pomaga!

Iz Črnomlja. Čitalnica naša praznuje v nedeljo 10. prosenca obletnico, pri kteri se bo volil tudi novi odbor. Predstavljala se bo Vilharjeva šaloigra: „To sem bil jaz“, potem sledí petje in ples. Vljudno se vabijo vsi častiti družbeniki domači in drugih čitalnic.

Odbor.

Iz Ljubljane. Postava deželnega zbora za pasji davek na Kranjskem je potrjena. Po tej postavi ima vsaka občina (srenja) v mestih, trgih ali na kmetih pravico, da — če hoče — vpelje pasji davek in sicer od 1 do 3 gold. na leto, v Ljubljani sme biti do 4 gld. Kjer se vpelje pasji davek, so tega davka prosti le taki psi, ki so za varstvo samotnih posestev neobhodno potrebni. Kar se tega davka nabere, se steka v občinsko blagajnico (kaso). Vsaka občina, ki pasji davek vpelje, mora to naznaniti deželnemu odboru v Ljubljano.

— (*Kupčijska in obrtnijska zbornica*) je v seji dne 17. u. m. dovršila sporočilo do c. kr. deželne vlade o zaželenih premembah obrtnijskega reda, ktere zadevajo posebno obrtnijska društva. Zbornica želí v tem sporočilu: naj vlada postavo dá za svobodna obrtnijska društva in naj tako pospešuje ustanovitev tacih društev. — Sklenila je tudi sporočilo o načrtu postave zarad društev na delnice (akcije), — zarad obrtnijskih in gospodarstvenih društev, ktera bi koristila kupčiji, obrtniji in tudi kmetovanju, — in dalje je svoje mnenje izrekla o tem: ali bi bilo dobro v Avstriji ustanoviti za obrtnijstvo in kupčijstvo posebne deželne urade, podobne centralnemu uradu v Würtembergu? Zbornica nikakor ni za tako ustanovo, in nasvetuje, naj se raje zbornicam kupčijskim in obrtnijskim dá pravica in denarna pomoč, in one bodo z ministerstvom vred ravno tako dobro a brezplačno opravljale vse to, kar opravlja v Würtembergu centralni urad. To sporočilo posebno povdarja potrebo obrtnijskih šol, in pravi, naj ministerstvo kupčijstva po izgledu ministerstva kmetijskega zbornicam denarne podpore podeluje v ta namen. — Zbornica enoglasno sprejme nasvet gosp. predsednika V. C. Zupana, da se v sporočilu zarad revizije tarif kupčijske in brodarstvene pogodbe, ki jo ima Avstrija s Turčijo skleniti, vzame tudi to, da vsemu blagu, bodi si domače ali tuje, ktero se izpeljá iz Avstrije v Turčijo, se dovoli enaka olajšava. — Prošnja nekterih mizarjev, naj se zbornica obrne do magistrata in deželnega odbora, da ne bi jim delavci škode delali, kteri ne plačujejo davka, se je rešila s tem, da se to storí, česar želijo prosilci. — Sklenila je zbornica dalje, c. k. deželni vladi svetovati, naj dovoli 3 sejme za živino Brezovčanom. — V seji 28. decembra je odobrila zbornica proračun za 1869. leto, po kterem bi znašali njeni stroški blizo 3000 gold., od kterih je za šole odločenih 450 gold.; za poplačevanje starega dolga nad 800 gold. — Po dolgem razgovarjanju se je tudi sklenilo skrbeti za to, da se o sejah zborničnih poroča v „Laib. Ztg.“ in pa v „Novicah.“ — Sklenilo se je v tej seji tudi, da se po c. k. deželni vladi podá c. k. ministerstvu sporočilo zarad tega, koliko naj plača davka tak, ki sme voliti in tudi voljen biti v zbornični odbor; izreklo se je, da to pravico naj ima vsak, kdor plača 2 gold. 10 kr. davka od svoje kupčije ali obrtnije.

— Kakor se kaže, postava o šolskem nadzorstvu, ki jo je zdelal deželni naš zbor, ne bode potrjena, češ, da sega čez meje vladnega načrta; še dalje, kakor naša, pa sega — kakor vladni časniki pripovedujejo — postava tirolskega deželnega zbora.

— Ker se bližajo nove volitve za mestni odbor, torej od 24. grudna skoz 4 tedne v mestni hiši (v ekspeditu) leží zapisnik volilcev v pregled, da se vsak za voljenje opravičen lahko prepriča, ali ni izpuščen. Do 7. dne t. m. veljajo oglasi za popravo. Po novi postavi, da vsak ima pravico voliti, kdor primeren davek plačuje, če tudi nima domovinske pravice v Ljubljani, se je število volilcev pomnožilo v 1. razredu za 28, v 2. za 115, in v 3. za 114.

— Gosp. dr. Costa odpré po novi postavi advokacijo v Ljubljani še ta mesec. Da za to opravilstvo predpisano prisego storí pri c. k. deželni nadsodniji, se je včeraj podal v Gradec.

— 31. decembra u. l. je umrl gosp. Gašpar Velkavrh, častni korar, konzist. svetovalec in dosluženi knezoškofijski kancelar. Njegovo 28letno delovanje v knezoškofijski pisarnici je dobro znano naši prečastiti duhovščini; manj znano utegne biti to, da je bil vrl domoljub; da naznanimo le eno blagih njegovih djanj, povemo, da je prav on bil tisti Nikolaj, ki je pred dvema letoma naši Matici v dar izročil 200 gold. Bog mu plati!

— „Kuhinja za ljudstvo“, ktero po izgledu v Gradcu namerava tukajšnje „konst. društvo“, daje ljublj. dopisniku v „Slov. Nar.“ povod, da obžaluje „društvo za brambo narodnih pravic“, da ni ono prestreglo o tem „konst. društva“ itd. itd. Mi ne zavidamo „konst. društva“ za to po Gradcu posneto napravo, in ker narodno društvo (čitalnica) oblači uboge otroke, naj — kakor „Slov. Narod“ pravi — tudi nemškutarji dajo jesti ubogim, da lože dosežejo „svoje politične

namene". Ce je to nagib tej napravi, prosit Mahlzeit! To pa je tudi gotovo, da je „konst. društvo" to idejo „vzmalo" ljublj. katoliškemu društvu (v čegar namene spada taka naprava), kajti brž v drugi njegovi seji bila je beseda o tej kuhinji. Al ker je dopisniku ljublj. ta naprava toliko presunila pobožno srce njegovo, da celó v oblikah sv. pisma govorí, se čudimo le temu, da ni domoljubni dopisnik posrednje ali neposrednje „Sloveniji" te inšpiracije dal!!

— *(Silvestrov večer v čitalnici)* je presegel vse veselice, ki jih je to društvo dosihmal napravilo svojim udom. Veliko smo pričakovali po tem, kar smo že poprej slišali o operi „Vondra", al še veliko več smo dobili. Že v dobro poslovjeni besedi je to delo češkega skladatelja J. Illnerja res „non plus ultra" zdravega humora, osoljenega s pikantnimi šaljami, — v muziki pa po bistroumni sestavi samo-, dvo- in trispevov in pa zborov iz najmičnejših oper prekosí cele kupe druzih izvirnih komičnih oper. Tako izvrstno je zložen ta muzikalni quodlibet, da — če tudi opera v 3 aktih traja skor dve uri — poslušalec zamaknjen sluša niz glasbenih biserov, in to zato, ker sestava njih ni brez namisleka; ona ni mehaničen kaleidoškop, ampak vse je dobro prevdarjeno in postavljeno na pravo mesto. Zato pa tudi izpeljava te res velike opere ni lahka reč, in prav to, da se je v čitalnici tako mojstersko vršila, nam je ponos. Prvi venec o njej gré gospé Odi, oni pevki, ki je v prejšnjih letih že večkrat razveseljevala občinstvo naše. Zdaj iz Zagreba prišedši prijazno je prevzela rolo „Cimfrline" ter jo v petji s čistim in prijetnim svojim glasom in pa vrlo izurjenim igranjem tako izvrstno dovršila, da je vsem pričujočim srce igralo radosti; v dvospevu z gosp. Filapičem pa je bil plosk tako gromovit, da ni bilo mirú, dokler ga nista še enkrat pela. Gosp. Filapič, čitalnici zeló priljubljeni pevec (tenor), je kot „Eldorado" res, kakor kritiki pravijo, ta večer sam sebe prekosil; pel pa tudi igral je tako drastično a zraven elegantno, da je zaslužil hvalo, ki mu je donela od vseh straní. Kaj pa naši že skušeni pevski prvaki? — peli in igrali so g. Valenta (kralj Vondra), g. Coloretto (Hassan), g. Nolli (Pakan) in g. Drahsler (Čavalari) tako, da je kraljevalo navdušeno veselje od prve do zadnje note. In naš čitalničin pevski zbor? — zavoljo malega prostora na odru bilo je le 8 gospodov v zboru, al ti so peli tako izvrstno, da je posebno finale v združbi gori imenovanih tako gromovito hvalo doseglo, da se je dvorana tresla, in so ga morali ponoviti. Po taki sijajni vršitbi izvrstnega glasbinega dela ni čuda, da vse hrepení po tem, da še večkrat slišimo veliko romantično-heroično-tragično opero „Kralj Vondra XXVI." Al še nekdo zasluži očitno hvalo — in to pevovodja čitalničin g. Förster, ki je bil duša učenju in je celo opero spremljal z igro na klavirji. — Da po taki sijajni produkciji, ki je trajala blizo 10. ure, ni bilo lahko še oživiti posebne pozornosti, gotovo je; vendar je obveljalo pevcem Lisinskovega čveterospeva (gospodom Kuraltu, Valenti, Dreniku in Kobilci) navdušiti občinstvo; med krasnimi glasovi se je odlikoval še posebno simpatični tenor g. Kuralta. Gosp. Alešovcev „Brencelj" je bil poln jedrenega humora in pikavne šale, kakor je tudi dvopisk na trobenticah prava muzikalna burkica bila. V resni besedi pa je gospodičina Brusova o polnoči „slovó dala" umrlemu letu z deklamacijo, v kteri je mlada gospica zopet lepo pokazala svoj nenavadni talent. In tako je šlo z Bogom staro leto, zato preveselo pokopano, da bi nastopilo novo — slovenskemu narodu poštenejše!

— Došla nam je vesela novica, da je „beseda" na korist ubogi šolski mladini v Kranji v nedeljo bila srečna po dohodku, pa tudi, in to posebno, po prav lepo izpeljani gledišćini igri „Servus petelinček." Drugi pot pričakujemo obširnejšega popisa.

— Kakor smo nemškim bralcem unidan priporočali živo nam potrebni nemški naš časnik „Triglav", tako priporočamo zopet veliki dunajski časnik „Zukunft", edini, zgolj slovanskim interesom posvečeni dunajski časnik, ki se je letos v vsacem listu za pol pole pomnožil in ga izvrstno vreduje slavnoznani dr. Jordan. Kdor rodoljubov s peresom ne dela za domovino, naj podpira saj z naročilom časnike, ki zastopajo narod naš!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Vladni list „Wien. Ztg." je zadnji dan preteklega leta oznanil oklic denarstvenega ministerstva, da se izdajo nove državne obligacije po 50, 100, 1000 in 10.000 gold., v ktere se morejo zamenjati druge stare. Od novih obligacij po 50 gold. se plačujejo obresti za celo leto skupaj, od viših pa vsacega pol leta.

— Zbornica gospôska, v kteri je večina po kolovodji svojem grofu Antonu Auerspergu na vrat na nos sklenila medverske postave, se obotavlja s sklepom o porotnih sodbah zarad tiska (časnikov in knjig) že tako dolgo, da je neki sveta jeza zgrabila ministra pravosodja dr. Herbsta in da žuga z odstopom, ako zbornica ne reši že dolgo zavlečene osnove. Sliši se zdaj, da 20. dne t. m. se zbornica vendar loti te postave!

— Časniki pruske vlade tako zabavljivo pišejo o avstrijski vladi, kakor 1866. leta pred začetkom vojske.

Česko. Iz Prage. Leto je preteklo, in še smo tam, kjer smo bili. Čenčalo se je veliko, da se odpravi obsedni stan, da se prične sprava z nami, da je ta posel državni kancelar Beust na-se vzel, da je bil zatega del dr. Rieger v Beču itd.; al vse to so le prazne govorice, to pa je žalostna resnica, da še zmiraj v ječo zapirajo vrednike in jih kaznujejo z visocimi globami!

Ogersko. „Slovenske Noviny" pripravljajo Slovake na volitve v novi deželni zbor ogerski. Volilce opominjajo, naj se ne dajo motiti z vinom, medenimi besedami in bankovci desetaki. Črno naj jim bode lice — pravi — kdor se dá po tacih zvijačah zapeljati, da voli sovražnike slovenskega naroda! — Deakova stranka že dela na vso moč, da bi si spet ohranila večino v zboru; prav „zlat dež" — pravi — se že zliva po deželi, da se podkupijo glasovi za to stranko.

Francozko. Iz Pariza. Ob novem letu je po navadi sprejel cesar Napoleon poročnike druzih vlad in jim upanje razodel, da bode 1869. leto vkljub vsem težavam tako, kakor 1868. mirno preteklo, ker svet potrebuje mirú. — Napoleon je tedaj miroljuben ali se saj tacega svetu kaže. Al kteri vladar danes vé, kaj bode jutri? Res se je s tem, da pridejo turško-grške homatije pred vladarski zbor v Pariz, oblačno politično nebó nekoliko zvedrilo; al zbor ni še mir. Al bode zbor tudi kaj kmalu, se še ne vé, ker ruska vlada zahteva, da v tem zboru tudi grške vlade glas toliko veljá kakor vsake druge, a ne, da bi samo svete dajala.

Srbija. Iz Novega Sada. Srbi na Ogerskem o grško-turškem razporu vse drugače mislijo kakor Magjari. General Stratimirović v „Napredaku" v navdušenem članku, ki dela veliko senzacijo, kliče srbsko vlado in Srbe na pomoč Grkom v boji zoper Turka, ter med drugim govorí tako-le: Po številu majhen, gledé vojnih sredstev siromašen grški narod nima ničesar od svojih slavnih prednikov, razun junaštva in hrabrosti svojih sinov! Al ravno zato, ker so mu materijalna sredstva pičlo odmerjena, in ker Evropa, hvaleča se s svojo omiko, v sramotni sebičnosti svojo pomoč daje

turškemu tiranstvu — ravno zato je treba, da Grčija izvé, kje so njeni prijatelji, kje so njeni zavezniki. In kje hočejo ti biti, ako ne v vrstah onih milijonov raje (podjarmljenih kristjanov na Turškem), kteri kakor tudi Grčija že veke in veke trpé, in lepega dne svojega rešenja pričakujejo. Pa tudi naši bratje v Bosni in Hercegovini — v stari deželi naših kraljev, v Stari Srbiji — tudi oni čakajo na novo Kosovo, srečen Vidovdan! — In kedar grški junaki zakličejo in pozovejo svoje brate na pomoč, ali ne bo našel njihovi klic tisočernega jeka v prsih srbskih bratov? Mar so nam srca tako pokvarjena, da niso več sposobna gojiti vzvišenih čutil? so nam li živci oslabeli? ali so nam ostri meči zarjuveli? Ali nismo mi vnuki kosovskih junakov; ali ni tudi nam, kakor Grkom, divna svetinja: Milovati našo bivšo veličino in jo maščevati? V tem osodepolnem trenutku, v kterem se ima naša osoda k boljemu zasukati, moremo samo eno storiti: izpolnjevati svojo dolžnost! In kadar tako ena misel in eno čustvo napolni srca vsega srbskega naroda, kadar je on, spominjaje se svoje preteklosti odločen pridobiti si svojo prihodnost, po kteri koli ceni: tedaj bo srbska vlada, ktero bo branilo in vodilo narodovo javno mnenje, tudi storila svojo dolžnost: z belih dvorov belegraškega kneza se bo v kratkem razlegal slavni klic: Ustanite, Srbi! hajdimo na Kosovo!"

Turško. Francozka vlada je vse svoje moči napéla, da je to doseglo, da se bojo turško-grške homatije obravnavale v zboru vseh vlad, ki so 1856. leta v Parizu podpisale pogodbo turško-grško. Ta zbor (kongres) bode v Parizu in se neki začne 9. dne t. m. Zborovali bodo zastopniki turške, angleške, francozke, avstrijske, ruske, pruske in italijske vlade; prisednik le za svèt a ne za glasovati bode tudi zastopnik grške vlade. Podlaga temu zborovanju bode neki le to, kar turška vlada v svojem zadnjem pismu (ultimatumu) zahteva od grške.

Katoličanom na Kranjskem!

Odbor katoliške družbe na Kranjskem, ktera je sedaj postavno osnovana, vabi k pristopu v družbo.

Družba je verska in dobrodejna; njen namen je tedaj pred vsem drugim: oživljati in razširjati katoliško zavednost, buditi čutstvo dolžnosti do cerkve, domovine in družine, pa tudi skazovati dela krščanske ljubezni posebno s pospeševanjem kršansko-katoliške odreje, s podpiranjem ubožnih in bolnikov in pa boljšanjem zagrešenih.

Pomočki k temu bodo: Shodi družbenikov; govori in branja; izdavanje podučnih spisov; razširjevanje dobrih katoliških bukev za blaženje nravnosti in življenja; napravila se bo lastna bukvarnica in če bo mogoče tudi besednica (Ressource); nabirali se bodo radovoljni darovi kakoršni koli za blažilne družbine namene; ustanovljale in podpirale katoliške odrejilne naprave in naprave za ubožne in bolnike, pa tudi poboljševalnice, delalnice itd., kolikor bodo pomočki dopuščali.

Da se denar za te namene dobí, plača vsak družbenik na mesec v družbo 10 krajcarjev.

Vsak katoličan je lahko družbenik, ki naznani, da želi družbi pristopiti in ga družbini odbor v družbo sprejme.

Za zdaj sprejemajo podpisani družbini odborniki ta naznanila, pa prosijo vse tiste, ki so odboru že poprej pismeno razodeli željo po bralni družbi, da sedaj napoved k pristopu v katoliško družbo razločno naznaniti hoté.

V Ljubljani 3. januarja 1869.

Viljem grof Wurmbrand, c. k. komornik in prvomestnik v odboru. Dr. Andrej Čebašek, profesor bogoslovja. Dr. Etb. H. Costa, deželni odbornik. Matija Gerber, bukvovez in hišni posestnik. Luka Jeran, duhovni pomočnik v Trnovem in vrednik „Zgod. Danice". France Kramar, korar in vodja ljublj. semenišča. Matej Močnik, učitelj mestne Št. Jakobške šole. Matija Schreiner, pasarski mojster in hišni posestnik. Jožef Šventner, čevljarski mojster in hišni posestnik. Jožef Zupan, korar in fajmošter pri stolni cerkvi.

Žitna cena

v Ljubljani 2. januarja 1869.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 70 — banaške 5 fl. 20. — turšice 3 fl. 20. — soršice 3 fl. 75. — rži 3 fl. 20. — ječmena 2 fl. 50. — prosa 2 fl. 50. — ajde 2 fl. 40. — ovsa 1 fl. 80 — Krompir 1 fl. 20.

Kursi na Dunaji 4. januarja.

5% metaliki 60 fl. — kr.	Ažijo srebra 116 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 65 fl. 40 kr.	Cekini 5 fl. 64 kr.

Loterijne srečke:

V Gradcu na Dunaji } 30. decembra 1868: **19. 43. 46. 70. 26. 57. 83. 47. 5. 80.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 16. januarja.

Zabavnica za novo leto 1869.

S petkom je novega leta začetek,
S petkom enako končalo se bo;
Spredej je petek, zadej bo petek,
Petkov na sredi — število strašnó!

Torej pa tudi se tacega leta
Tolsti in tolste lahkó veselé; —
Tud je tolažba za revnega kmeta,
Ki nezabeljen sok vsaki dan jé.

Mene pa petek tud prav nič ne straši,
Saj mi dozdaj še ni škodval madrón;
Kadar sedim pri fižolu alj kaši,
Mislim, primojkokoš! da sem baron.

Kar druga leta se je izdajalo
Le za klobase, za bôh in mesó,
Letos bo vsaj mi za fronke ostalo; —
Pa če tud' stradam, kdo vedel bo to?

Človek na svetu za to ne stanuje,
Da bi se pasel in basal le v-se;
Nego da dela, da štibro plačuje,
In če tud' lačen — da bóga molčé!

Torej v dosego prelep'ga namena
Kumerni petek je kakor nalašč; —
Al ta začetek tud' ni brez poména,
Morda „vék zlati" začenja se naš.

Potlej se bodo še rajnci jokali,
Srečnih da niso dočakali dní,
Ki jih mi bomo to leto vživali,
Ktere oj! nova nam dôba rodí! —l.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.